

**VARKAUDEN TYÖVÄEN-
YHDISTYKSEN**

**20-VUOTIS-
KERTOMUS**

**TYÖVÄENLIIKKEEN
KIRJASTO**

MIKKELI 1925. MIKKELIN TYÖVÄEN KIRJAPAINO

/järjestöhistoriikit 329.14/.15 (480)
/työväenyhdistykset K
/Varkauden työväenyhdistys

VARKAUDEN
TYÖVÄENYHDISTYKSEN

20-VUOTISKERTOMUS

**TYÖVÄENLIIKKEEN
KIRJASTO**

911137

MIKKELI, 1925
MIKKELIN TYÖVÄEN KIRJAPAINO

Varkauden Työväenyhdistyksen 20-vuotiskertomus

Koska Varkauden työväenyhdistys on ensikerran perustettu 1905 elokuussa, lieene paikallaan kajota vähän tämän väkivaltaiseen kuolemaan.

PIKKU MUISTELMIA VARKAUDEN TYÖVÄEN- YHDISTYKSEN ALKUAJOILTA.

V. 1905 elokuun alkupuolella kävi V. Löfqvist (Lehokas) puhumassa työväenliikkeestä, vaan silloin ei saatu sen parempaa paikkaa puheen pitoon kuin luonnonhelmassa eikä sitäkään läheltä Varkauden tehdasta, vaan oltiin pakotetut marssimaan noin 3 kilometriä pois tehdasseudulta, nimittäin Taipaleen kanavan kaltaalle. Moni kai ajattelee, että miksi ei lähempänä, vaan senaikuinen tehtaan patruuna ei suvainnut mainittavan sanaakaan sosialismin aakkosista, vielä vähemmän työväenyhdistyksen perustamisesta. Vaan samassa puhetilaisuudessa valittiin eräs toveri, joka ei kuulunut tehdastyöväkeen eli toisin sanoen ei ollut tehtaassa työssä, menemään Kuo-

pioon Suomen ruotsalaisen työväenliiton säännöt tas-
kussa hakemaan diaaritodistus saada perustaa Varkau-
teen työväenyhdistys. Kävi kuitenkin niin hullusti, että
sillä kertaa ei saanut todistusta. Kului muutamia viik-
koja, niin lähetettiin toinen hakemaan, joka saikin toi-
mintapassin. Heti pidettiin kokous, jossa valittiin väli-
aikainen johtokunta sekä puheenjohtaja, joksi tuli vali-
tuksi allekirjoittanut. Samalla pidettiin johtokunnan ko-
kous, jossa valittiin kaikista rohkeimmat veteraanit vie-
mään tehtaan patruunan nähtäväksi otetta pöytäkirjasta,
jossa tietysti puhuttiin hellempää kieltä kuin nykyään.
Tehtaan patruuna vilkasi vähän paperiin ja kysyi, että
mitä sillä työväenyhdistyksellä tarkotetaan — ikäänkuin
ei hän olisi tiennyt sitä — johon nämä kunnon toverit
vastasivat rehellisesti ja suoraan, että etupäässä palkan-
korotus- ja työpäivän lyhennyspuuhat ovat pääasiat.
Vaan sitä ei olisi pitänyt sanoa, sillä arvoisa patruuna
suuttui silmittömästi. Viskasi paperin lattiaan ja sanoi,
että joka semmoiseen yhdistykseen rupeaa jäseneksi men-
köön heti pois työstä ja samalla muuttakoon pois teh-
taan asunnosta, mikä myöskin tapahtui, sillä joulukuun
alussa tehtaan patruuna laittoi välikäräjät ja hääti kaikki
ne, jotka kuuluivat työväenyhdistykseen.

Juuri joulunaattopäivänä, rauhan juhlana, kuten sitä
porvarit ja papit nimittävät, heitettiin kaikki tavarat ulos
kovaan pakkaseen, yksin leivätkin uunista kesken pais-
tumisen, lain nimessä ja valtion voimalla tietysti. Ja
tehtaan herrat, etupäässä itse patruuna, katselivat tätä
kaikkea irooninen hymy huulillaan, käsiään hykerellen,
mitenkä hänen 10-vuotisia elättäjiään kohdellaan joulun-
aattona.

Vaan ei sillä vielä hyvä. Sitten piti saada se ilkeä
puheenjohtaja ja villitsijä koetukselle, se joka on uskal-

tanut villitä hänen, patruunan, kuuliaiset työmiehet aivan patahulluiksi, että rupeavat vaatimaan palkankorotusta ja lyhempää työpäivää; sen toimeenpanijalta pitää saada niskat nurin, maksoi mitä tahansa. Vaan patruunan kierot keinot eivät kuitenkaan pitkälle auttaneet vaikka kuinka monta viisisatasta olisi viskellyt virkavallan ylimmille kaitsijoille.

Sillä kertaa tietysti ei tullut mitään koko hommasta, sillä patruuna pani toimeen työnsulun, joka kesti 8 viikkoa. Olisi se kuitenkin päättynyt työväen voitolla, jos ei muutamat raukat olisi käyneet patruunan kanssa pitämässä salaisia kokouksia, yöllä tietysti ja alempien herrojen kehoituksesta, joissa ne raukat aina puhuivat sitä lisän kanssa, mitä saivat työväen yleisissä kokouksissa päivällä kuulla. Jos olisi vielä 3 päivää työväki jaksanut taistella, olisi voitto ollut työväen.

A. T.

Mutta suurlakon ankara isku oli murtanut myös työnantaja Vahl'in kovan sisun, sillä hän ei voinut kestää sitä valtaa mitä kansalla todellisuudessa on, kun se kerran irtautuu arkielämästään ja käyttää voimansa valtansa hyväksi. Näin oli käynyt myös Varkaudessakin, sillä isännistön oli ollut pakko antaa lupa perustaa työväenyhdistys, jonka tappamiseksi ei joku vuosi takaperin oltu säästetty mitään keinoja, sillä tämä lupa on ikuistutettu jouluk. 5 p:nä 1905 pöytäkirjan otsikkoon, jossa sanotaan: "Isännistön luvalla". Näin oli siis saatu lupa perustaa työväenyhdistys ja oli se saanut kunnian silloin lukea jäsenikseen työnjohtajia, opettajia ja kaiken karvaisia verhoilijoita, jotka nykyään ovat olevinaan niin sanottua parempaa väkeä ja täydellisiä vihollisia entisille aatetovereilleen. Kun näin oli asia, ei tietysti toi-

minta ollut vapaata, vaan oli siinä jo alusta hankauksia eri yhteiskuntaluokkaan kuuluvien välillä. Näistä syistä he olivat pakotettu itse eroamaan, jos ei ketä erotettu. Vaikka oli kyllä saatu lupa perustaa yhdistys, niin ei kauvan kuitenkaan saaneet työläiset olla vapaana isännistön vallan vaikutuksesta. Yhdistyksellä ei ollut omaa taloa ja oli se pakotettu toimimaan työnantajan huoneissa. Tästä oli seurauksena, että isännistö voi jotenkin tarkoin määrätä sen toiminnan. Niinpä oli tehtaan salilla sallittu kyllä pitää iltamia ja kokouksia, vaan niihin sai ottaa osaa ainoastaan oma työväki. Iltamissa ja juhlissa ei saanut pitää puhujana henkilöä, joka ei ollut tehtaan töissä, siis ainoastaan oman talon väkeä. Nämä tietysti taas eivät voineet edes vapaasti esiintyä, sillä aina oltiin tietoisia siitä, että jos jotakin puhuu, joka loukkaa työnjohtajaa, niin se kyllä on hänen tietonaan, sillä hänellä oli myös omat renkinsä, jotka niistä huolen pitivät. Näin ollen ei ollut vielä yhdistyksen alkutoiminta läheskään vapaata, vaan tästä huolimatta oli se kummin-kin saatu pysymään pystyssä ja on päässyt nykyisin rauhaan kaikesta siitä, mikä sen toimintaa on alkuaikoina haitannut. Yhdistyksellä itsellään on nyt hauska talo, jossa on vapaa toimintamahdollisuus.

Mutta hyvä lukija, missä on vika? Se on siinä, etteivät läheskään kaikki Varkauden työläiset kuulu järjestöön. Tämä on perin ikävä ja anteeksiantamaton synty sinulle, työläinen, jos et tiedä olevasi jäsen yhdistyksessä. Paina tämä mieleesi ja muista, että tovereitasi, jotka olivat olleet paljon ahtaammissa toimintaoloissa vuoteen 1906, kuului silloin yhdistykseen 576. Mitä sanot nyt, kun kaikki ammattiosastot mukaanlaskettuna nousee yhdistyksen jäsenluku ainoastaan noin 150. Siis huimaava alennus 10 vuoteen.

YHDISTYKSEN TOIMINTA.

Täytynee ensiksi luoda silmäys ensimmäisten vuosien tärkeimpiin tapahtumiin ja muistella ensimmäisinä aikoina toimineiden tovereiden harrastuksia. Vuoden 1905 loppu, joka yleensä monessa paikassa on tunnettu suurten multistusten vuodeksi, oli myös ollut vilkasta yhdistyksen jäsenten keskuudessa. Yhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana oli ollut Anton Seppinen ja muina johtokunnan jäseninä Alfred Kihlberg, A. Henrikson, H. Kuhlman, P. Mononen, A. Laitinen, H. Roivainen, T. Tolvanen, A. Gustafson, Fab. Karppi, D. Väisänen ja Aug. Mecklin. Toiminnasta ansaitsee mainita kaikki se, mikä omistettiin kaiken innostuksen synnyttämään alotteiden perilleajamisessa. Sillä uudella yhdistyksellä ei ollut varoja, joilla se olisi voinut ajaa läpi tähellisempiä tehtäviään. Kaikki oli pelkän keräyksen varassa ja harjoitettiin sitä yhdistyksen kokouksissa ja työpaikoilla. Suuremmiksi menoiksi mainittakoon äänioikeus- ja agitatsioonirahastot kuin myös edustajan lähettäminen Helsingin edustajakokoukseen, jonne lähetettiin A. Henrikson. Yleinen kansalaiskokous oli pidetty ja varustauduttu nyt toisen suurlakon varalle, jos se nimittäin sattuisi puhkeamaan. Samoin oli jo oltu tietoisia oman talon tarpeesta ja varattu rakennusrahasto omaa taloa varten. Oli siis ehditty aika paljon kahden kuukauden ajalla eteenpäin.

VUOSI 1906

oli se vuosi, jolloin yhdistyksen jäsenmäärä on ollut isommillaan. Tämän vuoden johtokunta ja virkailijat olivat samat kuin edellisenäkin vuotena. Heti vuoden alussa

oli jo huomiota kiinnitetty oman talon laittamispuuhaan ja valittu sitä varten rakennustoimikunta, jonka pyhänä velvollisuutena oli toimia niin paljon kuin mahdollista siihen suuntaan, että taloa päästäisiin pian rakentamaan. Yllämainittua tarvetta varten oli myös rahalliselta puolelta katsottuna valittu arpajaistoimikunta, joka toimi ensimmäiset arpajaiset 17 p:nä kesäk. samana vuotena ja oli puhdas tulo arpajaisista 792 mk. 91 p., siis sievä alku rakennuskassaan. Tietopuolisesti jäsenten kasvattamisesta oli myöskin huolehdittu myymällä puolueemme hengessä julkaistuja kirjoja sekä laadittu oma nyrkkilehti, joka ilmestyi aina kuukausikokouksessa. Näiden lisäksi oli myös otettu Kuopiossa ilmestyvään äänemme kannattajaa kustantavaan Savon työväen kirjapaino-osuuskuntaan 10 osaketta à 10 mk. kpl.

Heinäk. kokouksessa oli ollut tarkastettavana sos.-dem. puolueen säännöt, jotka enemmistö hyväksyi ja päätti yhtyä puolueeseen heti vuoden alusta. Vappu oli vietetty ensi kerran vapaana ja oli silloinen johtokunta hankkinut jo mielenosoitusmerkkiä myytäväksi. Alussa oli yhdistys pakotettu toimimaan ruotsalaisen työväenliiton säännöillä syystä kun tähän aikaan ei ollut vielä suomalaista työväenpuoluetta, jonka säännöt olisivat olleet virallisesti vahvistettu, vaan vuoden kuluessa oli jo suomalainen työväenliitto lähettänyt sääntönsä yhdistyksen hyväksyttäväksi, vaikka ne eivät vielä olleet saaneet virallista vahvistusta, ja päätti yhdistys ne hyväksyä ja erota ruotsalaisesta puolueesta niin pian kun työläisliiton säännöt ovat saaneet vahvistuksen.

Sisäisen toiminnan täydentämiseksi oli perustettu laulu- ja soittokunta, joille oli otettu yhteinen johtaja 200 mkan vuosipalkalla ja veloitettiin silloinen soitto- ja laulukunta antamaan kaikissa yhdistyksen huveissa vapaasti

apuaan ohjelman suorituksessa, mutta soittokunnalla oli kyllä oikeus soittaa toisillekin yhdistyksille ja seuroille, vaan oli siitä kannettu maksua 5 ja 10 mk. illasta.

Yhdistyksen edustajina oli tänä vuotena ollut Oulun puoluekokouksessa Anton Seppinen ja piirikokouksessa J. Laitinen ja Olga Antell.

Kuten jo alussa mainittiin, oli ollut hankausta parempiosaisten ja työläisjäsenten kanssa. Tästä oli seurauksena, että vuoden lopulla päätti yhdistys erottaa pois jäsenyydestään ja puolueesta ne henkilöt, jotka sen toimintaa vahingoittivat. Henkilökohtainen valinta oli jätetty johtokunnan huoleksi, joka puolestaan erotti kaupanhoit. D. Ryhäsen, konttorikirj. K. Karvosen, sahanhoit. V. Hämäläisen, työnjoht. V. Henriksonin, sahan viilaajan E. Laitisen, viilaaja E. Förstedtin (nyk. Koskenranta). Koko joukko siis oli työläisiin nähden jossain määräysvallassa, eikä siis ihme, että näin kävi. Sääntövaliokunta oli myös valittu ja sen tehtäväksi jäi laatia säännöt paikallista toimintaa varten, että voitaisiin estää pienempiä kahnauksia jäsenten kesken. Valtiollisen äänioikeusasian ja eduskuntatyön edistämiseksi oli Leppävirran kunta jaettu yhdessä kirkonkylän yhdistyksen kanssa eri toimintapiireiksi, joiksi tuli Varkauden työväenyhdistyksen osalle paitsi tehdasseutua, myös Niinimäen, Sarkamäen ja Monninmäen kylät. Voidakseen toteuttaa näitä tehtäviä, oli yhdistys lähettänyt osanottajia Kuopioon agitatioonikursseille saamaan alkutietoja toiminnasta.

Näin omin voimin varustettuna otettiin vaalia vastaan, toimitellen joka kylässä koeäänestyksiä ynnä muita soveliaita toimenpiteitä.

Jäseniä 658.

VUOSI 1907.

Äänestyksen perästä oli jo alkanut jonkunverran lai-meta. Jäsenluku oli alentunut toista sataa ja samoin oli myös yhdistyksen sisäisessäkin toiminnassa huomattu lamaannusta. Johtokunta oli sama kuin edellisenäkin vuotena, paitsi puheenjohtajana oli V. Aro. Vuoden alussa oli yhdistys saanut ilmoituksen, että se on hyväksytty työläisliittoon n:olla 336. Paikallisesta valistuksesta oli pidetty huolta ja valittu tätä varten aluetoimikunta, johon kuului 3 henkeä ja tuli heidän toimeenpanna luen-toja ja neuvoja kaikissa puolueasioissa. Palkkioiksi heille maksettiin 1 mk. 25 p. päivälle. Samoin oli otettu osaa puhujan palkkaamiseen toisten naapuriyhdistysten kanssa. Maaliskuun kokouksessa oli tuotu esille, että kuinka kipeeseen tarpeeseen olisi paikkakunnalla ole-massa työväen osuuskauppa ja päätettiin ryhtyä heti sel-laisiin toimenpiteisiin, että saataisiin kauppa mitä pikem-min pystyyn ja päätettiin ottaa heti siitä osuuksia 50 kpl. à 10 mk. kpl.

Ikävänä uutisena mainittakoon konepajalaisten rette-löt; oppilaat olivat ruvenneet vaatimaan palkankorotusta ja ammattimiehet yhtyivät heitä auttamaan. Vaan kun heidän vaatimuksiaan ei hyväksytty, oli päätetty seisaut-taa työt ja niin lähtivät oppilaat samoin kuin ammattimie-hetkin kävelemään portin ulkopuolelle. Mutta kun isäntä sai tämän tietää, juoksi hän suoraapäättä konepajalle lu-kemaan uhkatuomioitaan niille työläisille, jotka uskalsi-vat tehdä työnseisauksen. Tästä säikähtivät vanhemmat ammattimiehet ja kääntyivät takaisin töihinsä ja seu-rauksena tästä oli, että ne oppilaat, jotka eivät ruvenneet tekemään työtä entisillä ehdoilla, saivat lähteä kävele-mään. Ja puheenpartena nyt jalestäpäin sanotaan, että

tässä rrettelössä "isät pettivät lapsensa", kuten tapahuinkin.

Samana aikana oleili myös täällä Joroisten Ruokojärven kansakoululla opettajana Josua Järvinen, joka siihen aikaan kuului puolueeseemme ja teki innolla työtä sen hyväksi. Yhdistyksen johtokunta yhdessä Lehtoniemen ja Taipaleen yhdistyksien kanssa osti hänelle muistolahjan, johon oli kaiverrettu sanat: "Lahja Järviselle sosiaalidemokratiasesta valistustyöstä Varkauden ympäristössä". Josua Järvinen ollessaan täällä teki kaikesta päättäen tunnollista työtä köyhälistön asian hyväksi, vaan komeilee nykyisin suurporvarillisessa seurassa, näytellen saamiaan prenikoita.

Vappu oli vietetty vapaana tavanmukaisilla juhlilla ja kulkueilla. Samoin oli myös vietetty kansanjuhlat ja arpajaiset rakennusrahaston hyväksi.

Kunnallisiin asioihin oli myös otettu osaa ja valittiin edustajat kuntakokouksiin ja Tampereen puoluekokoukseen. Puhujaseura perustettiin yhdistyksen jäsenten keskuuteen, vaan on sen toiminta tuntematonta kirjojen puutteellisuuden vuoksi. Kiertävän kirjaston perustamiseen oli myös otettu osaa. Tarkoituksena oli sijoittaa kirjasto määrääjäksi kaikkiin Leppävirran pitäjän työväenyhdistyksiin helpottaakseen heitä kirjaston puutteellisuudesta.

Jouluk. 7 p:nä oli perustettu ensimmäinen ammattiosasto. Sen perustivat konepajan aputyömiehet nimellä Metallityöläisten apuriosasto, jonka puheenjohtajana oli J. Lundberg. Mutta tämä osasto ei ollut pitkäikäinen. Vajaan vuoden toimittuaan nukkui se rauhallisesti ja jätti yhdistykselle jällelle jääneen omaisuutensa.

Jäseniä vuoden lopussa 538.

VUOSI 1908.

Vuoden alku näytti jotenkin toimeettomalta. Ensi-innustus oli jo jäähtynyt, sitä todistaa sekin seikka, että oli täytynyt ruveta käyttämään palkkaanauttavia toimihenkilöitä entistä enemmän. Niinpä vastaperustettu näytelmäseura tuli jo saamaan jonkunlaista palkkiota. Oli näet pääätetty maksaa 10 % bruttotuloista heidän palkkiokseen. Samoin soitto- ja laulukunnan jäsenet olivat saaneet palkkiota ja vaikka näin oli koitettu kaikki toimenpiteet käyttää, hajosi soitto- ja laulukunta johtajan ja soittajain välisten kinastelujen vuoksi ja jäi yhdistys kauvemaksi aikaa ilman näitä apuvoimia. Muissa sisäisissä asioissa oli kyllä jonkun verran ripeämpää toimintaa. Niinpä oli valittu piirikokouksiin edustaja, jona oli A. Huupponen. Kunnalliset kysymykset olivat saaneet huomattavan sijan tällä vuodella, sillä manttaalipapat olivat ruvenneet puuhaamaan kunnanvaltuustoa, jonka masentamiseksi oli koitettu panna kaikki voimat liikkeelle. Oli pidetty yleinen kansalaiskokous tämän asian hyväksi, vaan kaikista huolimatta voitti manttaalit ja lehmät. Valistustyön eteenpäin viemiseksi oli myös tehty jonkun verran työtä. Aluetoimikunta oli työskentelemässä ja Leppävirroilla oleville luentokursseille oli yhdistys lähettänyt edustajansa.

Vaalipäivä oli pidetty vapaana ja samoin oli evästetty eduskuntaehdokkaita erittäinkin seuraavissa asioissa: Suomen sisäisen itsenäisyyden puolustaminen ulkoapain uhkaavata taantumusta vastaan; eduskuntatyön laajentaminen; äänioikeus kaikille 21 vuotta täyttäneille valtiolisissa ja kunnallisissa asioissa; työväen suojelulain uudistaminen ja maanvuokralain uudistus. Työväen oman talon hommasta oli myös ruvettu tekemään totta otta-

malla tontti sotilasvirkatalon maalta osuuskaupan kanssa yhdessä. Tontin suuruus oli 1442 m². Vuokraa tästä maksettiin 100 mk. vuodessa, josta myöhemmin kerromme muutaman sanan. Arpajaiset oli vietetty rakennusrahaston hyväksi, joista oli puhdas tulo 1,229 mk. 03 p. Samalla oli myös ruvettu toisia arpajaisia hommaamaan ja perustettiin veisto- ja ompeluseura valmistamaan voittoja, mutta näihin ei enää oltu saatu lupaa, joten ne jäivät pitämättä.

Ammatillinen työväenliike oli myös saanut taas jalsijaa paikkakunnalla. Niinpä suutarit ja maalarit olivat perustaneet omat osastonsa, vaan näistä suutarien osasto oli heti nukkunut jäsenten erimielisyyden tähden. Maalarien osastosta ei ole mitään tietoa minkäverran se oli toiminut, mutta kai sekin lie joutunut saman kohtalon alaiseksi kuin edellinenkin. Erittäin ansaitsee mainita tämän vuoden päätös, että kokoukset ja huvit ilmoitetaan Savon Työmieheissä, jota ei nykyään yhdistyksessä ole käytännössä jos ei joku yksityisesti sitä tee.

Jäseniä vuoden lopussa 214.

VUOSI 1909.

Kaikessa yleisessä toiminnassa joksikin laimeata. Mitään uutta ei ollut saatu aikaan, vaan sisäiset asiat olivat kumminkin täydessä kunnossa. Kunnallisneuvostoon valittiin O. Pietarinen, joka myös tuli Savon Työmiehen asiamieheksi. Vakituista kirjeenvaihtajaa ei saatu kun ei ollut joukossa sellaista, joka olisi ruvennut, syyksi mainittiin työnantajan pelko ja riippumatonta ei ollut. Riitaisuuksia oli ollut erään huvitoimikunnan jäsenen 10 mk:n vajauksesta, joka jyrkillä ehdoilla vaadittiin täyttämään. Samoin oli keskusteltavana Savon Työmiehen

toimituksen ja piirisihteerin väliset riittaisuudet sanomalehtikirjoituksen johdosta, josta oltiin jyrkästi piirisihteerin puolella.

Jäseniä 210.

VUOSI 1910.

Tästä vuodesta ei voida juuri paljon kertoa, sillä yhdistyksen pääasiallisena toimena oli ollut vaan talon kuntoonsaaminen, että olisi päästy pois siitä ahdinkotilasta, jossa se siihen aikaan oli.

Vappu oli vietetty yhdessä Lehtoniemen työväenyhdistyksen kanssa ja juhlittu Lehtoniemen työväentalolla, sillä heillä oli jo silloin ollut oma pesäpaikkansa, jossa saivat vapaasti toimia. Yhdistyksen asioita koskevat sanomalehtikirjoitukset oli tänä vuotena tuotava puheenjohtajan arvosteltavaksi, joka maksoi sitten asianomaiselle kirjoittajalle siitä palkkion.

Jäseniä 102.

VUOSI 1911.

Toiminta tänä vuotena oli jo elpymään päin, sillä oli jo perustettu nuorisosaasto ja sen yhteyteen voimisteluseura "Tarmo". Samana aikana olivat metallimiehet perustaneet oman osastonsa, joka liittyi yhdistykseen ja samalla sen kautta puolueeseen.

Kunnallistoimikunta, joka oli toiminut Leppävirroilla, oli muutettu Varkauteen, sillä täällä alkoi jo vapaampi ja muuten sopivampi toiminta kun oli jo saatu taloa sen verran kuntoon, että siellä passasi pitää kokouksia ja loppuvuotena iltamiakin. Vuokraa kannettiin ensi alusta osastoilta kokouksista 3 mk. ja iltamista 10 % brutto-

tuloista. Talon ensimmäisenä vahtimestarina oli toiminut P. Roivainen. Muista huomiota ansaitsevista asioista mainittakoon torpparikokouksen edustajan valinta ja tilaston keräys tätä tilaisuutta varten, johon yhdistys oli ottanut osaa laajalti Varkauden ympäristöllä ja evästi siltä varalta valitsemansa edustajan, että hän osaisi toimia asian hyväksi.

Aura Kiiskinen oli luennoinut täällä 3:nä päivänä naisille, vaan ei ollut vielä silloin saanut heitä heräämään, vaikka kyllä luavttiin ottaa asiasta vaari ja ruveta perustamaan naisosastoa, mutta se jäi kumminkin sillä kertaa perustamatta, sillä eivät naiset vielä olleet oikein paatuneita ja aikansa tasalla.

Jäseniä 127.

VUOSI 1912.

Tämä vuosi oli taas niitä vuosia, joka osoitti jäsenten nousua ja toiminnan lisääntymistä, sillä nyt oli saatu jo ammatillisia osastoja mukaan. Tällä vuodella syntyi myös torppariosasto huolehtimaan heidän omista kysymyksistään. Ja kaikki alkoi osoittaa, että nyt alkava lisääntynyt toiminta ei ollut ainoastaan hetken innostusta ja tuulahdusta, vaan oli ruvettu laskemaan todellista perustaa ja innolla ruvettu pohtimaan niin valtiollisia kuin ammatillisiakin asioita. Vappu oli vietetty vapaana niin kuin ennenkin tavanmukaisilla juhlallisuuksilla. Samoin oli vietetty työnjuhlaa ensikerran Varkaudessa. Yleinen kansalaiskokous oli pidetty viljatullin vastustamiseksi ja piirikokouksen edustajana oli ollut O. Pietarinen. Piirilehden suhteen tehtiin toivomus, että se ilmestyisi 6 kertaa viikossa ja samalla otettiin 5 osaketta entisten lisäksi. Viranomaiset olivat tänä vuotena koettaneet saada tie-

toonsa yhdistyksen ja osastojen virkailijoita, mutta heille niistä tiedon antaminen katsottiin tarpeettomaksi.

Ansaitsee myös tulla mainituksi tämänvuotinen sotilas-virkatalon isäntä Makkonen, joka oli saanut yhdistykseltä tiiliä velaksi ja tuottanut täten johtokunnalle paljon vai-vaa, sillä herra ei ollut ruvennut sitä kuittaamaan vuok-
raa vastaan eikä muutenkaan maksamaan. Mutta sitten myöhemmin asia saatiin kuitenkin sovinnollista tietä me-nemään ja saatiin kuin saatiinkin omamme pois.

Tänä vuotena oli myös tällä paikkakunnalla ollut tele-foonikonttorissa työskentelemässä O. Ikonen, joka har-taasti oli toiminut kaikissa työväen luottamusfoimissa, ollen aina eturivimme miehiä. Tämä ei tietystikään ila-huttanut meidän vastapuolueitamme ja seurauksena tästä oli, että mainittu Ikonen sai lähteä etsimään sellaista työ-maata, jonka yhteydessä saa vapaasti toimia. Toveri Ikoselle osti yhdistys yhdessä torpparien ja nuoriso-osas-ton kanssa taskukellon muistoksi siitä valistustyöstä, jota hän oli tehnyt ollessaan Varkaudessa.

Jäseniä vuoden lopussa 129.

VUOSI 1913

on huomattava nousuvuosi, sillä uusien työmaiden avaan-tuminen ja uusien työvoimien kertyminen oli siihen syynä, jonka vuoksi ei auta sanoa, että entiset eronneet lampaat olisivat takaisin palanneet. Puheenjohtajana tänä vuo-tena oli Kalle Rautiainen ja muina johtokunnan jäseninä K. Kuosmanen, O. Pietarinen, V. Koponen, A. Kilpeläinen, A. Sutinen, M. Piironen, K. Lähteenmäki, H. Kinnunen ja O. Tuovinen. Perustettiin vielä näytelmäseura uudes-taan ja vuoden kuluessa otettiin sille palkattu johtaja,

jonka toimeen myös kuului soitonjohto ja vahtimestarin toimet. Piirikokouksen edustajana oli O. Pietarinen ja E. Järvi.

Valistus- ja agitatsioonityöstä mainittakoon erityisen sanomalehtitoimikunnan valitseminen ja sen tehtäväksi jäi levittää lehtiä ja kaikkia julkaisuja, jotka ilmestyvät puolueemme hengessä ja tehdä niistä tili yhdistyksen johtokunnalle joka vuosineljänneksen perästä. Samoin oli yhdistys lahjoittanut oman kirjastonsa nuoriso-osastolle lainattavaksi, sillä katsottiin edullisemmaksi, että talolamme olisi yksi kunnollinen kirjasto, eikä kahta arvontonta.

Jäseniä vuoden lopussa 149.

VUOSI 1914.

Vuoden alku näytti hyvin toivorikkaalta ja jäsenmäärä nousi nousemistaan, mutta sodan puhjettua ja työmaiden pienennettyä tuli huomattava jäsenluvun laskeutuminen, sillä työläisten oli pakko lähteä etsimään itselleen uusia työmaita. Mutta siitä huolimatta oli yhdistys kuitenkin pitänyt asiansa hyvässä kunnossa.

Ensiksikin mainittakoon tämän vuoden merkkitapahtumista ne hulikaanit, jotka maalisk. 15 p:nä nuoriso-osaston iltamissa juovuksissa mellastettuaan saivat aikaan niin ikäviä seurauksia, että erään ravintolatoimikunnan tarjoilijan täytyi maata sairashuoneella useampia viikkoja ja samalla tuottaen yhdistykselle pienempiä vahinkoja. Tästä mellastajajoukosta syytti yhdistys oikeuden kautta Aug. Liesistä, Hakalaa ja Koivistoa, jotka myös saivat ansaitun palkkansa. Samalla kielsi yhdistys heiltä ikiajoiksi talolla käynnin. Näin ikävän tapauksen joh-

dosta ryhtyi yhdistys valvomaan järjestystä paremmin ja valitsi 20-miehisen järjestysjoukon. Tämän lisäksi palkattiin vielä poliisi joka iltamien ajaksi.

Näyttää siltä, että melkein koko vuosi oli sellaista myllystyksen aikaa. Sillä johtokunta oli erottanut silloisen vahtimestarinsa J. Öhmanin pois toimestaan kuulematta jäsenten mielipidettä asiasta. Tämä juttu kehittyi niin pitkälle, että täytyi laittaa sovinto-oikeus johtokunnan ja yhdistyksen jäsenten välille selvittämään asiaa. Oikeuden puheenjohtajana toimi piirisihteeri Mäkelin ja asia selvisi sillä, että tehtiin pieniä muutoksia sekä johtokunnassa, että myöskin vahtimestari erotettiin. Uudeksi vahtimestariksi tuli J. Tirkkonen, joka myöskin johti näytelmäseuraa. Monivuotisen rahastonhoitajan Lähteenmäen paikkakunnalta muutettua tuli hänen sijaansa A. Korhonen.

Vaikka tämä vuosi oli näin epätoivoisen näköinen, syntyi vielä uusia osastoja, jotka liittyivät yhdistyksen alaosastoiksi, nimittäin naisosasto ja muurarien osasto. Samoin otettiin talollemme toimimaan Suomen tie- ja vesirakennustyöläisten osasto. Musiikillisesta puolesta huolehtimaan valittiin erikoinen musiikkivaliokunta, joka valitsi soitonjohtajaksi entisen vahtimestarin J. Öhmanin.

Huomattavin tämän vuoden toiminnasta lienee se rohkea päätös, jonka yhdistys on tehnyt syyskuun 23 p:nä, jolloin se valtuutti Hj. Immosen ostamaan Niinimäen työväenyhdistyksen omistaman, pinta-alaltaan 70 hehtaaria käsittävän maatilan, siihen kuuluvine rakennuksineen. Sillä tila oli joutumassa pakkohuutokaupan kautta keinoittelijain käsiin. Tilan kauppa ja sen yhteydessä tehty kauppakirja on hyväksytty johtokunnan kokouksessa lokakuun 6 p:nä, kauppasumma oli Smk. 9,500:—. Tämän kaupan kautta tuli huomattavan suuri kiinteistöomai-

suus säilytettyä yhdistyksellemme, vaikka tosin suurilla vaikeuksilla.

Paikkakunnallamme vallitsevan työttömyyden torjumiseksi oli yhdistys myöskin perustanut työttömyyskomitean, joka toimi innolla asiansa eteenpäin viemiseksi.

VUOSI 1915

oli kaikista ulkopuolisista painostuksista huolimatta täysin tyydyttävää, vaikkakin rahallinen puoli huonon ajan vuoksi oli ahdasta. Valistustyöhön koetettiin panna huomiota sikäli kuin mahdollista. Niinpä toimivien järjestöjen yhteisillä varoilla toimeenpantiin kirjanpitokurssit järjestöjen toimihenkilöille ja otettiin siihen runsaasti osaa. Toiset samanlaiset kurssit järjesti ammattijärjestö ja oli näilläkin runsas osanotto.

Mitä sisäiseen toimintaan tulee, oli se enemmän kriittistä kuin edistävää. Suuremman huomion on ansainnut niinsanottu Tammisen juttu, joka syntyi siitä, että Suomen tie- ja vesirakennustyöläisliiton Varkauden osasto N:o 20 oli erottanut hänet ammatillisesta työväenliikkeestä, jonka sovinto-oikeuskin vahvisti. Myöhemmin otti Varkauden työväenyhdistys hänet jäsenyyteensä, perustellen asiaa siltä kannalta, että sanottu Tamminen oli erotettu ainoastaan ammatillisesta työväenliikkeestä, eikä valtiollisesta sekä puolueesta. Tämä ei saanut tyytyväisyyttä, vaan johtui asiasta riitaisuuksia ja kinasteluja, jotka eivät vielä tällä hetkellä ole täysin ratkenneet.

Toinen selkkaus on ollut edellisenä vuotena ostetusta Niinimäen tilasta. Yhdistyksen valitsemia asiamiehiä syytetään siitä, että he ovat luvanneet erinäisiä hyvityksiä kauppaa tehdessä, joita ei ole täytetty. Asiasta pidetty sovinto-oikeus katsoi suulliset lupaukset yhtä pitä-

viksi kuin kirjallisetkin ja siitä johtuneet kulut sovittiin kahtia. Ostamallaan maatilalla on yhdistys harjoittanut ainoastaan heinäniljelystä, myyden vuotuiset sadot huutokaupalla.

Rahallisen puolen paremmassa kunnossa pitoa varten lopetti yhdistys kaikki palkkaedut, joita täällä tähän asti oli melkein kaikilla toimihenkilöillä.

Näyttämö myös erotettiin itsenäiseksi, josta tuleva voitto jaetaan osastojen kesken.

Yhdistykselle jätettiin päältä 12 iltamavuoroa vuodessa omia tarpeitaan varten.

VUOSISTA 1916—17—18

emme voi antaa asiakirjoihin perustuvia lausuntoita, sillä vuoden 1918 kansalaissodan pyörteissä on hävinnyt näiden mainittujen vuosien kuluessa laaditut asiakirjat, joten on tyydyttävä niihin niukkoihin tietoihin, mitä sinä aikana toiminnassa olleet henkilöt ovat ulkomuististaan kertoneet.

VUOSI 1916

oli vilkas joukkotoiminnan kausi, sen huomaa siitäkin, kun yhdistyksen talo siinä koossaan kuin se silloin oli, kävi ahtaaksi toiminnalle. Niinimäen maatilalla harjoitettiin samantapaista viljelystä kuin edellisenäkin vuotena. Keväällä kynnettiin huomattava ala suota ja laitettiin heinäkasvuun. Sato myytiin huutokaupalla. Näinä kahdena vuotena minkä yhdistys on ollut maatilalan omistajana on se ottanut maaltaan tarvittavat polttopuut tänne Varauden talolle.

VUOSI 1917

on historiallisesti muistorikas vuosi koko maailman historiassa. Sillä tämän vuoden maaliskuun 17 päivänä tapahtui itäisessä naapurimaassamme vallankumous, joka syrjäytti Venäjän valtastuimelta itsevaltiaan keisari Nikolai II:sen. Sitä ei olisi osannut ajatella muutamia vuosia taaksepäin näin pian tapahtuvaksi. Kun vallankumousmainingit levisivät maahamme, niin työväki Varkaudessa, kuten muuallakin, huomasi vapautuneensa tuon savi-jalkaisen jättiläisen holhouksen alaisuudesta; joukkotoiminta vilkastui, sekä yhdistykseemme että osastoihin tuli uusia jäseniä kuin sieniä metsästä. Tämän joukkotoiminnan vilkastumisen takia oli yhdistys pakotettu laajentamaan taloaan. Niinpä onkin talo laajennettuna tullut valmiiksi joulukuussa siinä koossaan missä se vielä nykyin on. Talon laajennuksella on päästy huoneitten puolesta väljemmälle toiminta-alueelle.

Mutta kun rakennuspuuhat saattoivat yhdistyksen jonkunlaiseen rahapulaan, ja muutenkin katsottiin, ettei yhdistys poliittisena yhtymänä ole mikään maanviljelijä, niin päätettiin myydä v. 1914 Niinimäestä ostettu maatila. Heti tämän myyntipäätöksen tehtyä onkin maatila myyty maanviljelijä Hynöselle 42,000 markan kauppasummasta. Tähän päättyi yhdistyksen maakapitalistina olo.

Vielä mainitsemisen arvoista lienee se, että Venäjällä tapahtui toinenkin, niinsanottu marraskuun vallankumous, jossa bolshevikit kukistivat Kerenskin hallituksen. Samoihin aikoihin oli Helsingissä koolla Suomen Ammattijärjestön edustajakokous, joka samalla, Venäjän vallankumouskuuhujen vaikutuksesta, muodostui osittain poliittiseksi kokoukseksi, julistamalla suurlakon, jonka avulla

toivoi porvariston saavan pakotetuksi vallitsevaa elintarvepulaa lieventämään. Varkauden työväenyhdistys otti myös osaa suurlakkoon kuten muuallakin maassamme. Edellä mainitussa kokouksessa oli Varkaudesta kolme edustajaa. Vielä oli saman vuoden joulukuussa Helsingissä puoluekokous päättämässä menettelytavasta silloisen sekavan poliittisen tilanteen takia. Kokouksessa yhdistystämme edusti Evert Järvi.

VUOTTA 1918

voimme sanoa Varkauden työväenyhdistykseen nähden surujen ja murheitten ajaksi. Sillä edellisenä vuotena marraskuussa Venäjällä tapahtunut bolshevikien vallankumous innostutti Suomenkin työväestöä siinä määrin, että he aikoivat toteuttaa täälläkin vallankumouksen ja tilalle asettaa työväen diktatuurin. Tälle työväen esiintymiselle lisäksihoitusta varten antoi silloinen kurja elintarvepula, joka vallitsi koko maassa. Nämä mainitsemamme seikat lienevät olleet päätekijöitä siinä, että työväestö kävi aseelliseen kamppailuun maamme porvaristoa vastaan. Kansalaissodan alkamishetkenä voitaneen pitää tammikuun 28 päivää, jolloin oli kahakoita jo sekä pohjois- että etelä-Suomessa. Nämä sotaiset mainingit levisivät Varkauteenkin siinä määrin, että työväestö otti siihen osaa. Työväestö olikin Varkaudessa ja sen ympäristössä vallanpitäjinä muutamia viikokja, aina helmikuun 19 päivään asti, jolloin valkoinen porvari valloitti Varkauden työväen käsistä. Voittaja oli raaka, se ensitöikseen mestautti useita kymmeniä miehiä, ja sittemmin noin kolmen viikon kuluessa kerrotaan ammutun noin 450 miestä, sekä lisäksi raahasi vankileireille useita satoja, joista monta kuoli nälkään, sekä vankilakurjuudesta joh-

tuneihin tauteihin. Niin jäi äiti itkemään poikaansa, vaimo miestänsä, lapset isäänsä, sisar veljeänsä, morsian sulhastansa. Nämät, näin hävinneet kansalaiset olivat melkein kaikki Varkauden työväenyhdistyksen jäseniä. Kun kerran näin on tapahtunut, niin emme suinkaan ole liioitelleet mainitessamme tätä vuotta surujen ja murheitten laaksoksi. Tämän lisäksi lakkautti voittaja yhdistyksen toiminnan, takavarikoimalla sen omaisuuden sekä sulkemalla talon ovet.

VUOSI 1919.

Kun edellisenä vuotena raivonnut valkoinen terrori oli vähän laimennut, niin tammikuun 5 p:nä kokoontui joukko työläisiä, jotka terrorin kauhuilta olivat henkiin jääneet, tehtaan juhlasalille keskustelemaan työväenyhdistyksen toiminnan uudelleen alottamisesta. Kokouksen avasi toveri Otto Pietarinen selostaen silloista poliittista tilannetta, kuin myöskin todeten sen, että on jo senverran toiveita edellisen vuoden sekasorron selviämisestä, että voidaan yhdistyksen toiminta uudelleen alottaa. Selostuksen päätyttyä valittiin kokouksen avaaja puheenjohtajaksi ja kirjuriksi A. Bruun. Edellisen vuoden melakoita selvitellessään oli silloiset tuomioistuimet tehneet useista ihmisistä ehdonalaisia, joka tarkoitti sitä, että näillä ei ole oikeutta ottaa osaa mihinkään yleiseen toimintaan. Ennenkuin kokous ennätti käydä asioista keskustelemaan, vaati poliisimiehet, joita oli kokoukseen runsaasti saapunut, että ehdonalaisten on poistuttava kokouksesta. Vaatimukseen oli suostuttava, muuten olisi kokouksen pito estetty, joten ehdonalaiset poistuivat kokouksesta.

Kun edellämainittu vaatimus oli täytetty, sai kokous jatkaa, jonka tulos oli, että työväenyhdistyksen toiminta päätettiin alottaa uudelleen. Johtokuntaan tuli A. Teräs puheenjohtajaksi ja muiksi johtokunnan jäseniksi Herman Kinnunen, V. Vasarainen, Mikko Piironen, Emil Aaltonen, Iisakki Salonen, Ville Kinnunen, Ate Räsänen, Helmi Vänskä, Anna Kuosmanen ja Kusti Nikkonen sekä varalle Antton Kinnunen, Juho Kettunen, Hilma Jääskeläinen, Kalle Salmela ja Abel Markkanen. Samalla annettiin johtokunnalle valtuudet hakea talo vapaaksi myymiseksi hukkaamiskiellon alaisuudesta. Järjestyksestä huolta pitämään valittiin 13-henkinen järjestysvaliokunta. Myöskin valittiin samassa kokouksessa jäsenmaksujen kantajat.

Yleensä työväenyhdistyksiin varoja on hankittu huvien kautta, niinpä nytkin toimintaa uudestaan aloittaessa valittiin 16-henkinen huvitoimikunta.

Samoina aikoina on myöskin aloittanut Leppävirran sos.-dem. kunnallisjärjestö toimintansa, koska sen kokouksiin yhdistystä edustamaan on valittu Herman Kinnunen ja varalta Iisakki Salonen.

Näin on siis Varkauden työväenyhdistys aloittanut toimintansa uudelleen, kärsittyään toiset synnytystuskat, jotka lienevät olleet vielä katkerammat kuin ensimmäiset.

Sittemmin tammik. 6 p:nä pitämässään kokouksessa johtokunta valitsi varapuheenjohtajaksi Herman Kinnusen, kirjuriksi Helmi Vänskän ja rahastonhoitajaksi Mikko Piironen.

Mainitsemisen arvoista lienee, että osuuskauppa oli jo aikaisemmin vapautunut pannasta ja siinä oli toiminta täydessä käynnissä. Kun osuuskaupan vanha puotirakenus oli tyhjänä, niin päätti yhdistyksen johtokunta 14 p:nä tammik. pitämässään kokouksessa esittää osuuskunnan

hallinnolle, että se vuokraisi mainitun rakennuksen työväenyhdistyksen käytettäväksi siksi aikaa kuin yhdistyksen oma talo vapautuu. Osuuskunnan hallinto suostui-kin anomukseen ja vuokrasi huoneet yhdistykselle 75 markan kuukautista vuokraa vastaan. Vappu on vietetty jo jotenkin entiseen tapaan, tehtaan urheilukentällä, vaikka ohjelma tehtaan paroonin sensuroimana. Ohjelmasta mainittakoon tervehdyssanat A. Teräkseltä, runo Lassi Pakariselta ja juhlapuhe Otto Pietariselta. Torvisoittoa esitti tehtaan soittokunta, sillä yhdistyksen soittokunta ei ollut vielä kunnossa.

Talon takavarikosta vapautuminen tapahtui 10 p:nä kesäkuuta kello 4 j. p.p. Mutta kun talo avattiin, niin oli se siinä kunnossa, että täytyi samalla käydä korjaustöihin, sillä talon väliaikainen isäntä oli kirveiden kanssa särkenyt siltoja, ovia y.m. Tietysti taloon tullessaan lie-nee tuo isäntä ampunut tykillä, koska seinässä oli tykin kuulun reikä, vaikka se ei tosin ole muuta vahinkoa tehnyt kuin kaatanut kaksi uunია. Tämä tykillä ampuminen lienee ollut tiedoksianto talonomistajille, että taloon on tulossa uusi isäntä ja niin voimakas, että sen edessä oli uunienkin väistytävä. Mainitsemisen arvoista vielä lie-nee, että yhdistyksen toiminnan seisauksissaoloaikana oli porvarillinen luokka-oikeus punakaartin asioista langet-
tanut yhdistykselle 27,000 markan edestä tuomioita, jotka oli maksettava samassa tilaisuudessa kuin talo vapautet-
tiin takavarikosta; jos maksua ei olisi ollut, niin olisi talo myyty huutokaupalla. Mutta johtokunta oli homman-
nut tuomioista rahat, joten talo vapautui myös huutokau-
palla myynnistä. Talon avajaisjuhla pidettiin kesäkuun 29 päivänä.

Samoihin aikoihin kuin yhdistyskin, aloitti myös toi-
mintansa kaikki entiset ammattiosastot. Järjestönuorten

toimikunta valittiin 30 p:nä kesäkuuta, jota aikaa voita-
nee myös pitää sen toiminnan alkuaikoina. Näyttämö alotti
toimintansa 1 p:nä heinäkuuta, ja sen johtajaksi valittiin
Sulo Helve. Vahtimestariksi 32 hakijasta valittiin Janne
Nousiainen, valinta tapahtui 3 p:nä heinäk.

Kun tammikuun 5 p:nä valittu yhdistyksen johtokunta
oli väliaikainen, niin pidettiin yhdistyksen vuosikokous
20 p:nä heinäkuuta, jossa johtokunta valittiin uudestaan.
Puheenjohtajaksi tuli M. V. Kinnunen, muiksi johtokun-
nan jäseniksi M. Piironen, K. Ahlfors, V. Koponen, A.
Kuosmanen, V. Laakkonen, O. Pietarinen ja A. Mäkelä;
varalta V. Hiltunen, O. Manninen, A. Räisänen, A. Teräs
ja K. Mikkonen. Sittenkin johtokunta kokouksessaan
22 p:nä heinäkuuta valitsi varapuheenjohtajaksi V. Laak-
kosen, kirjuriksi edelleen Helmi Vänskän ja samoin ra-
hastonhoitajaksi M. Pirosen.

Varkauden tehtaitten isännistö ehdotti perustettavaksi
työväenopiston, ehdotukseen yhdistys suostuikin. Kun
yhdistyksellä kuten muillakin järjestöillä oli puute kyke-
nevistä toimihenkilöistä, niin tämän opiston avulla toivoi
yhdistys niitä kasvatettavan. Niinpä 28 p:nä syyskuuta
kokouksessaan valitsi yhdistys 3 henkeä opiston johto-
kuntaan. Valituiksi tulivat M. V. Kinnunen, V. Laakko-
nen ja osuuskaupanhoitaja A. Manninen. Lisäksi luo-
vutti yhdistys huoneita opiston käytettäväksi. Yhdistyk-
sen taholta on otettu osaa kunnalliseenkin toimintaan si-
ten, että on esitetty ehdokkaita Joroisten sekä Leppävir-
ran kunnan valtuustoihin; samoin verotus- sekä tutkija-
lautakuntiin. Toiminta on ollut ripeätä, vaikka se edel-
lisen vuoden mellakoitten jälkeen on tänä vuotena nous-
sut sorakuopasta taas näyttämölle.

VUOSI 1920.

Johtokuntaan kuului: puheenjohtajana M. V. Kinnunen, varapuheenjohtajana V. Kiiskinen, sihteerinä A. Teräs, varasihteerinä O. Turunen, rahastonhoitajana M. Piironen sekä muina johtokunnan jäseninä H. Kinnunen ja V. Koponen.

Kunnallisjärjestön kokouksissa edusti yhdistystä Leppävirran puolella H. Kinnunen ja Joroisten puolella V. Koponen. Kun jälkeen v. 1918 ei yhdistys ollut vielä voinut saada torvisoittokuntaa kuntoon, niin tarjoutui sekatyöntekijäin ammattiosasto pystyttämään soittokunnan, jos yhdistys antaa torvet lainaksi. Yhdistyksen johtokunta 2 p:nä toukokuuta pitämässään kokouksessa suostui sekatyöntekijäin ammattiosaston esitykseen. Mutta kun mainittu osasto ei voinutkaan soittokuntaa pitää pysyvässä pitempää aikaa, niin otti yhdistys soittokunnan haltuunsa 23 p:nä marraskuuta, josta lähtien se on ollut yhdistyksen kannattamana.

Vappujuhlat järjesti Leppävirran sos.-dem. kunnallistoimikunta. Puhujana oli piirisihteeri S. Saarikivi.

Kun näyttämön johtaja S. Helve ilmoitti siirtyvänsä pois paikkakunnalta, niin tulevaa näytäntökautta varten näyttämön johtajaksi valittiin rouva Siviä Pohjolainen; valinta toimitettiin 1 p:nä kesäkuuta ja valitun johtajan toimintakausi alkoi elokuun 1 päivänä.

Talon vahtimestarina ja samalla ravintolan isännöitsijänä toimi J. Nousiainen. Sittemmin Nousiaisen sanottua itsensä ylös, valittiin 20 p:nä heinäkuuta hänen tilalleen Juho Hyvönen Suomenniemeltä. Vaan kun tämä valittu henkilö ei kyennyt tekemään niitä tehtäviä mitä oli lupautunut suorittamaan, oli hänen pakko luopua toimestaan. Vahtimestarin paikka julistettiin uudestaan haetta-

vaksi. Hakijoita oli 13, joista valituksi tuli Oskari Parviainen, joka ottikin toimen vastaan ja hoiti sitä tunnon-tarkkuudella useampia vuosia.

Vaikka yhdistyksellä työväen y. m. yleisön huvittelua varten toimi näyttämö, niin ei tämä kumminkaan yksinään voinut tyydyttää yleisön huvitteluhalua. Ja toiselta puolen, kun yhdistys oli kansalaissodan yhteydessä saanut maksaa luokkatuomioistuinten langettamia korvaustuomioita, niin oli yhdistys joutunut heikkoon rahataloudelliseen asemaan. Näiden seikkojen tyydyttämiseksi perusti yhdistys elävienkuvien teatterin, joka onkin saanut yleisön puolelta hyvää kannatusta, ja on toiminut menestyksellä.

Torvisoittokunnan sekä laulunjohtajaksi ja elävissä kuvissa pianonsoittajaksi otettiin K. J. Forssell, jonka johdolla etenkin lauluseura toimi jotenkin ripeästi.

Kun talolla oli vilkkaanlainen järjestötoiminta, niin huonepulan takia ei työväenopistolle yhdistys voinut enään luovuttaa huoneita käytettäväksi alkavalle opintokaudelle.

Vielä mainitsemisen arvoista lienee, että yhdistys täytti tänä vuotena 15 vuotta, jonka kunniaksi juhlittiin 28 p:nä marraskuuta.

Venäjän ja Suomen välillä Tartossa tehdyn rauhan-sopimuksen johdosta pidettiin Leppävirran sos.-dem. kunnallistoimikunnan aloitteesta rauhanjuhla 5 p:nä joulukuuta, jossa puhujana oli prof. V. Voionmaa. Tavanmukainen kuusijuhla vietettiin yhteisesti ammattiosastojen kanssa.

VUOSI 1921.

Johtokuntaan kuuluivat puheenjohtajana P. Mertanen, varapuheenjohtajana A. Koponen, sihteerinä A. Teräs, rahastonhoitajana M. Piironen ja muina johtokunnan jä-

seninä V. Kiiskinen, H. Reinikainen ja H. Kinnunen vakinaisina, sekä varajäseninä M. V. Kinnunen, A. Räsänen, A. Kuhlman ja A. Karjalainen.

Näyttämönjohtaja rouva Pohjolainen sanoi itsensä ylös; hänen tilalleen johtajaksi valittiin herra Artturi Laakso. Rakennustoiminnasta mainittakoon, että teetettiin uusi ulkokuonerakennus kun entinen oli tarkoitustaan vastaamaton, sekä tehtiin pienempiä korjaustöitä. Irtainta kalustoa lisättiin ostamalla elävienkuvien käyttöä varten 10 hevosvoimainen moottori, joka maksoi 6,500 markkaa. Tähän asti oli pyöritetty elävienkuvien konetta A. Ahlström yhtiöltä vuokratulla moottorilla. Kun soitonjohtaja K. Forssel sanoi itsensä ylös 21 p:nä kesäkuuta, otti yhdistys soitonjohtajaksi Väinö Koposen sekä palkasi tehtaan soitonjohtajan herra Kivisalon kahden kuukauden ajaksi häntä sekä koko soittokuntaa opastamaan. Pianonsoittajana elävissä kuvissa syys- sekä kevätnäytäntökaudella oli saksalainen.

Kun Venäjällä oli ankara nälänhätä, niin näiden nälkäisten hädänalaista asemaa osaltaan lieventääkseen piti yhdistys iltaman 1 p:nä lokakuuta, josta saatu puhdas tulo 540 mkaa lähetettiin sosialidemokraattisen puoluetuomikunnan välityksellä asianomaiseen paikkaan. Kunnallismiesten kehittämistä varten kustansi yhdistys kaksi jäsentään Savonlinnaan kunnallismieskursseille. Vaan kumpikaan kursseilla olleista ei ole sittemmin paljoakaan ottanut osaa kunnalliseen, enemmän kuin muuhunkaan toimintaan.

Vappu- sekä kuusijuhla vietettiin entiseen tapaan, niihin kuuluvine juhlallisuuksineen. Vahtimestarina oli edelleen O. Parviainen. Mitä yleensä yhdistyksen toimintaan tulee, niin on se ollut yhtä vilkasta kuin edellisenäkin vuotena. Jäsenmäärä oli 236.

VUOSI 1922.

Johtokuntaan kuului V. Kiiskinen puheenjohtajana, H. Reinikainen varapuheenjohtajana, sihteerinä E. Helenius ja rahastonhoitajana edelleen M. Piironen; muina johtokunnan jäseninä oli P. Mertanen, H. Kinnunen ja A. Koponen.

Kunnallisjärjestön edustajiston kokouksissa edusti yhdistystä Leppävirran puolella H. Kinnunen ja K. Salmela sekä Joroisten puolella E. Helenius ja A. Kuhlman.

Vahtimestarina oli edelleen O. Parviainen 11 päivään huhtikuuta, vaan sittemmin hänen erottuaan tuli vahtimestariksi Armas Lundberg ja on hän samassa toimessa vielä nytkin. Puoluekokouksessa edusti yhdistystä H. Reinikainen. Näyttämönjohtaja Artturi Laakso sanoi itsensä ylös maaliskuun 21 päivänä. Hänen tilalleen valittiin näyttämön johtajaksi A. Julkunen, valinta tapahtui 2 p:nä toukokuuta. Vappujuhla pidettiin Luttilassa. Puhujina oli kansanedustaja Rieti Itkonen ja A. Sippo.

Huomattavimmat valistustilaisuudet olivat, paitsi lakon aikana pidetyt eri luennot, puoluesihteerin T. Tainion luennot 18 p:nä kesäkuuta ja Aukusti Kuusiston luennot 2 p:nä kesäkuuta. Elävät kuvat sekä näyttämö toimi hyvällä menestyksellä, joista varsinkin elävistä kuvista ylijäämä oli tyydyttävä. Elävien kuvien näytännöihin on piletit myynyt johtokunnan jäsenet vuorotellen. Tänä vuotena aloitti Vapaus-lehden sivukonttori toimintansa työväentalolla ensin tupakkahuoneessa, vaan kun tupakkahuone ei ollut sopiva sen toiminnalle, niin luovutti yhdistys sen käytettäväksi huoneen n:o 8, jossa se toimi aina vuoteen 1924 puoliväliin asti. Varojen niukkuuden takia ei yhdistyksellä aikaisemmin ollut puhelinta. Mutta kun sen tarve aina päivä päivältä lisääntyi, niin oli se

kumminkin hommattava. Niinpä johtokunta pitämässään kokouksessa päätti hankkia sen. Rahaa sen ostamista varten antoi lainaksi paikkakunnan ammattiosastot. Vuoden alussa suunniteltiin talossa tehtäväksi suuria korjauksia, vaan toukokuun 7 päivänä alkanut lakko pysäytti suunnitelmat.

Kuluneella vuodella tapahtui yhdistyksemme alueella huomattavia tapauksia, jotka ansaitsevat erikoisen selityksensä. Kun vuoden 1918 surullisten tapausten aikana oli joutunut useita satoja paikkakuntalaisia ennenaikaiseen hautaan, niin heidän muistokseen hommasi työväestö harmaan 15,000 mk. maksavan kiven somistamaan heidän hautakumpuaan. Mutta miten kävi tuolle viattomalle hautakivelle. Sekään ei saanut rauhassa seisoa noiden onnettomien hautakummulla. Hiljaisena huhtikuun 24 päivän yönä hiipi joukko varkaita ja raahasivat kiven pois paikaltaan, johon se oli muutama päivä aikaisemmin pystytetty, ja hukuttivat sen. Varkauden johdosta kyllä viranomaiset pitivät tutkintoja, joissa pari henkilöä tunnustikin varastaneensa kiven. Mutta silloinen oikeusministeri useista kehoituksista huolimatta ei nostanut syytettä noita varkaita vastaan. Sillä luultavasti tuon kiven poistaminen lienee ollut hänenkin mielestään tarpeen vaatima. Toinen merkkitapaus oli työlakko, joka alkoi 7 p:nä toukokuuta sahalaisten taholta, johon muu työväestö yhtyi 12 p:nä toukokuuta. Lakko päättyi 7 p:nä heinäk. työväestön häviöllä, kestätyään noin kaksi kuukautta. Vaikka Varkauden työväestö taisteli sankarillisesti parempien elinehtojensa puolesta, niin täytyi sen kumminakin perääntyä suurten rikkurilaumojen painostuksesta. Vaikka täällä olevat saksalaiset tekivät kirjallisen sopimuksen, että he yhtyvät kannattamaan suomalaisten palkkataistelua, niin siitä huolimatta olivat he ensimmäisiä,

jotka menivät pettureina töihin. Rikkureina oli myös noin 200 Suomen kouluruorisoa. Yhdistys osaltaan avusti lakkolaisia, antaen 1,000 markkaa lakkokomitealle jaettavaksi lakkolaisten kesken.

Jäseniä oli yhdistyksessä v. 1922 136.

VUOSI 1923.

Johtokuntaan kuului V. Kiiskinen puheenjohtajana, H. Reinikainen varapuheenjohtajana, E. Helenius sihteerinä ja M. Piironen rahastonhoitajana sekä lisäksi H. Kinnunen ja P. Mertanen vakinaisina sekä A. Pihlman ja T. Väisänen varajäseninä. Kunnallisjärjestön kokouksissa edusti yhdistystä Leppävirran puolella A. Pihlman ja Joroisten puolella E. Helenius. Taidelaitokset, kuten teatteri ja elävät kuvat toimivat hyvällä menestyksellä, saaden paikkakunnan työväestön innokkaan kannatuksen, josta oli myös rahalliset tuloksetkin tyydyttävät. Näyttämönjohtajan A. Julkusen erottua näyttämön palveluksesta valittiin hänen tilalleen Toivo Göhlstrand, valinta tapahtui 17 p:nä huhtikuuta. Tavanmukainen vappujuhla vietettiin Viinamäen kentällä; yleisöä oli juhlapaikalla noin 3,500 henkeä. Puhujina oli puoluesihtööri Taavi Tainio ja Kolmiliiton luottamusmies Kalle Kankari. Työväentalot ovat aina keskenlaittoisia. Tietysti rahavarojen puutteessa, niin on myös ollut Varkaudenkin työväentalo. Sitä on täytynyt vuosittain laittaa aina sen mukaan kuin rahavarat ovat kulloinkin sallineet. Tänä vuotena tehtiin talossa huomattavia korjauksia. Juhlasaliin laitettiin uusi permanto sekä muuten sisustettiin aistikkaammaksi. Puutöitä johti vahtimestari Armas Lundberg. Maalaus-työt teki maalarien ammattiosasto. Salin remontti tuli maksamaan noin 62,000 markkaa, johon yhdistyksen jä-

senet tekivät ilmaista työtä 4,000 markan arvosta. Kun juhlasali laitton kautta tuli aistikkaamman näköiseksi, niin rumensi sitä vielä vanhat rimoista tehdyt penkit, joten näiden tilalle ostettiin nykyiset käytännössä olevat tuolit. Vaikka talon laittaminen tuli maksamaan huomattavia rahasummia, niin on yhdistys niistä kumminkin hyvin suoriutunut, tietysti työväestön tarmokkaalla kannatuksella.

Jäseniä v. 1923 oli 84.

VUOSI 1924.

Johtokuntaan kuului samat henkilöt kuin edellisenäkin vuotena. Kunnallisjärjestön edustajiston kokouksissa edusti yhdistystä Leppävirran puolella A. Pihlman ja Joroisten puolella E. Vasarainen. Näyttämön johtajana oli edelleen T. Göhlstrand, jonka johdolla näyttämötaide edistyi huomattavasti. Sen huomaa siitäkin kun melkein joka esitystä katsomassa oli täydet huoneet. Valistustyöstä on mainitsemisen arvoista T. Tainion puhetilaisuus maaliskuun 24 p:nä sekä Suomen työväen Sivistysliiton täällä toimeenpanemat opastuskurssit, jotka olivat huhtikuun 12—27 päivien välisellä ajalla. Kurssien johtajana oli Arvi Hautamäki, osanottajia oli neljättäkymmentä henkilöä lähiseudun työväenjärjestöistä. Kurseilla luennoi paitsi Hautamäkeä professori Voionmaa, M. Paasivuori ja E. Janatuinen. Yhdistys osaltaan kannatti kurseja siten, että luovutti huoneet ilmaiseksi kurssien toimeenpanijoille. Yhdistys antoi neiti Helli Hirvoselle 200 markan stipendin kurseilla oloa varten.

Kunnallisjärjestön kokouksissa edusti yhdistystä Leppävirran puolella E. Hirvonen ja Joroisten puolella M. Piironen.

Näyttämö sekä elävät kuvat toimivat samaan tapaan kuin edellisenäkin vuotena. Näyttämö pani myös toimeen arpajaiset puvustonsa hankkimista varten, jotka onnistuivat verrattain hyvin. Vappujuhlat vietettiin Joutenlahdessa Vanttisen talossa. Puhujana oli metalliliiton sihteeri V. Salovaara. Päiväjuhlat täytyi keskeyttää saateisen ilman takia, vaan iltasella oli talo väkeä täynnä. Rakennustoiminnasta mainittakoon vielä, että talo vuorattiin sekä tehtiin muita pienempiä korjauksia.

Jäsenmäärä oli 92.

VUOSI 1925

on vielä loppuun kulumatta, joten sen toiminnasta emme tällä kertaa voi kokonaiskuva esittää. Tyydymme vaan mainitsemaan tärkeimmät seikat. Johtokuntaan kuuluu V. Kiiskinen edelleen puheenjohtajana, H. Reinikainen varapuheenjohtajana, M. Piironen rahastonhoitajana, A. Viljakainen kirjurina. Johtokuntaan kuuluu vielä P. Meratanen ja A. Pärnänen vakinaisina; varajäseninä A. Pihlman ja Alma Mäkelä. Näyttämönjohtajana kevätnäyttökäudella toimi T. Göhlstrand, nykyään Aku Valtakoski. Näyttämö pani myös toimeen arpajaiset 29—30 päivänä syyskuuta. Arvat menivät hyvin kaupaksi ja oli niistä hyvä rahallinen tulos.

Elävien kuvien entinen kone ei enään voinut tyydyttää yleisöä, varsinkin kun paikkakunnalle perustettiin uusi elävien kuvien teatteri uudemmanaikaisilla koneilla. Pysyäkseen kilpailukykyisenä täytyi yhdistyksen ostaa uusi elävien kuvien kone, joka maksoi 20,000 markkaa. Eikä tämä koneiden uusiminen mennytkään hukkaan, sillä yleisö on antanut sille tunnustuksensa käymällä entistä sankemmissa joukoissa esityksiä katsomassa.

Kunnallisjärjestön edustajiston kokouksissa on yhdistystä edustanut samat henkilöt kuin edellisenäkin vuonna.

Rakennustoiminnasta mainittakoon, että talo maalattiin ulkoa ja sisustettiin muutamia huoneita, kuin myös valaistus on laitettu uudestaan. Vappujuhlat vietettiin Joutenlahdessa maanviljelijä Vänttisen talossa. Puhujina oli kansanedustaja Artturi Aalto ja Viljam Tanner. Erikoisempia valistustilaisuuksia ei yhdistyksen toimesta tosin ole järjestetty, vaan on toimeenpantu kaikki sos.-dem. puolueen sekä piiri- että kunnallisjärjestön kokousten päätökset.

Kunnallisia asioita on yhdistyksen taholta tänä kuten edellisinäkin vuosina tarkasti seurattu. Yhdistyksen jäseniä on Leppävirran kunnan valtuustossa 3 ja Joroisten 1. On myös yhdistyksen jäseniä kunnallis- sekä köyhäinhoito- ja verotuslautakunnissa. Viimeksimainitun lautakunnan jäseniä on yhdistys rahallisesti avustanut syystä, että se toimi on aina pitempiaikaista ja tulee menettämään useita työpäiviä, joka tuottaa aineellista vahinkoa, sillä kunnat eivät maksa sellaista palkkaa kuin tavallisesti muusta ansiotyöstä saa. Yhdistyksessä on jäseniä Joroisten sekä Leppävirran kunnasta. Sen vuoksi toimintakertomuksessa pitkin matkaa ilmenee yhdistyksen edustus molempien kuntain alueella. Yhdistyksen toiminta on taloudellisesti monipuolinen. Kun yhdistyksellä on nykyään kahvila, elävät kuvat, näyttämö ja torvisoittokunta, niin näin monipuolista toimintaa on mahdoton pitää satunnaisten toimitsijain varassa, niinpä onkin yhdistyksen palveluksessa tällä kertaa vakituista palkkaa nauttavia henkilöitä: vahtimestarina Armas Lundberg, ravintolanemännöitsijänä rouva Jenny Lundberg, tarjoilijana neiti Siiri Halonen, soitonjohtajana kapellimestari Arvo Vikman, näyttämönjohtajana Aku Valtakoski sekä

rekissöörinä Väinö Heiskanen. Lisäksi satunnaisia palkanauttijoita on näyttämöllä sekä ravintolassa.

Jäseniä on tällä kertaa yhdistyksessä 81.

Kun tässä nyt olemme selostaneet yhdistyksemme toimintaa sen olemassaoloajalta, niin tehtäköön vielä jonkunlainen yhteenveto ikäänkuin tilinpäätöksenä sen 20-vuotistoiminnasta.

Yhdistys on koko olemassaoloaikansa kuulunut sosiaalidemokraattiseen puolueeseen. Sen talolla toimii seuraavat ammattiosastot, jotka alkuaan ovat yhdistyksen toimesta eloon herätetyt; Metalliosasto, Paperiosasto, Liiketyöntekijäin osasto, Rakennustyöväen a.-os., Puuteollisuustyöväen a.os., Ravinto- ja Nautintotyöntekijäin a.osasto, Naisosasto, Lastenraittiusosasto, Sos.-dem. Nuorisoyhdistys, Sosialistinen Nuoriso-osasto, Voimistelu- ja Urheiluseura "Tarmo".

Aikoinaan oli useampiakin ammattiosastoja, vaan uusien liittomuotojen käytäntöön tultua on pienempiä osastoja yhdistetty yhteen, joten osastojen luku on vähentynyt. Osastojen jäsenluvusta emme voi tarkkoja numeroita esittää, vaan lienee niiden yhteinen jäsenluku noin 800 paikkeilla. Ammattiosastojen jäsenistä ei kuulu yhdistykseen kuin valistunein osa, enemmistö ei halua kuulua mihinkään poliittiseen yhtymään, osa myös harhailee kommunistisessa maailman vallankumoustouhussa. Vaikka työväestö poliittisesti jakaantuu kahteen ryhmään, niin ei kumminkaan mitään erikoisempia riitaisuuksia työväestön keskuudessa ole ollut.

Vielä on mainitsemisen arvoista eräs huomattava haara työväenliikkeessä, ja se on osuustoiminta. Niinpä on yhdistyksen aloitteesta perustettu myös Varkauden Osuuskauppa, joka nykyään kantaa nimeä Osuusliike Työn-

voima r. l. Tämä liike on huomattavin mikä yhdistyksen toimesta on eloon herätetty, sillä sen liikehaarat jo ulottuvat 4 eri kuntaan. Se on myös edistynyt varallisuudessa, joten se kykenee tyydyttämään kuluttajain tavarain tarpeet kaikessa laajuudessaan.

Yhdistys itse on hyvässä taloudellisessa asemassa, sen omaisuus taloineen, koneineen y. m. irtaimistoineen lähen-telee miljoonaa markkaa.

Vaikka kertomuksessamme emme aikaisemmin paljon puhukaan valistustyön harjoittamisesta, niin kumminkin edellä esittämämme saavutukset osoittavat, että valistus-työtä työväestön keskuudessa on harjoitettu. Tällä 20 vuoden ajalla on myös työväestö saavuttanut itselleen valtiollisen ja kunnallisen äänioikeuden, joiden avulla on avautunut työväestölle tilaisuus ottamaan osaa yhteis-kunnallisten asiain hoitoon, joita 20 vuotta takaperin ei kukaan uskaltanut väittää, että ne nyt ovat saavutetut.

Yhdistyksen perustajia ja sen ensimmäisiä toimitsijoita on vielä yhdistyksen toimissa ja jäsenenä seuraavat: räätäli A. Teräs, räätäli M. Piironen, kirvesmies T. Väisänen, rautasorvari V. Kiiskinen, mallinveistäjä A. Killberg ja seppä Otto Pietarinen. On paikkakunnalla toisiakin henkilöitä, jotka ovat olleet yhdistystä perustamassa, vaan eivät enää ole yhdistyksen jäseniä; siis he ovat väsyneet ja vetääntyneet pois työväenliikkeen taistelutante-reelta. Nyt kun yhdistys viettää 20-vuotista olemassa-olonsa muistoa niin toivokaamme, että kun toiset 20 vuotta on kulunut, silloin oltaisiin *sosialistisen yhteiskunnan kynnyksellä*, ja me olemmekin jos työväestö toimii sillä tarmolla ja sillä luottamuksella asiansa oikeutetusta vaatimuksesta kuin se tänä kuluneena 20 vuoden aikana on toiminut. Lisäksi toivokaamme, että työväestö löytää yhteisen menettelytavan asiansa ajamisessa kuin

myös, että kaikki työläiset Varkaudessa kokoontuisivat tämän yhdistyksen lipun juurelle kuten ne ovat tehneet v. 1905.

Varkaudessa 21 p:nä lokakuuta 1925.

JOHTOKUNTA.

Laati: H. R.

VARKAUDEN TYÖVÄENYHDISTYKSEN JÄSEN-
TILASTO 1905—1925.

Vuonna	1905	576
„	1906	658
„	1907	538
„	1908	214
„	1909	210
„	1910	102
„	1911	127
„	1912	129
„	1913	149
„	1914	—
„	1915	—
„	1916	—
„	1917	—
„	1918	—
„	1919	—
„	1920	—
„	1921	236
„	1922	136
„	1923	84
„	1924	92
„	1925	81
